Günün Akisleri

Hesap vermekten kaçanlar

Bir suçlunun yapabileceği en asil hareket, başına gelebilecek cezanın mahiyetini bilmesine rağmen erkekçe hesap verebilmektir. Hesap veren insanı, kanun mahkûm etse bile halkın vicdanı affeder, nitekim mürûru zamana iltica ederek veya başka suretle takibattan yakalarını kurtaran nice kimseler vardır ki, âmmenin temyiz edilmez, istinaf görmez hükmünü sırtlarından atamazlar.

Meşru müdafaa hakkı

İçinde bulunduğumuz harp, birçok firar hâdiselerinin vukubulmasına sebep oldu. Geçen harpte de nice vakalara şahit olmuştuk. Müdafaai nefs elbette meşrudur ve elbet düşman geldiği zaman kafayı kuzu gibi cellâda teslim etmek doğru değildir. Fakat düşmana karşı müstahsen olan firar hâdisesi, vatandaşa karşı hesap vermek vaziyeti tahaddüs ettiği zaman iğrenç bir hal alır ve bu işin adı düpedüz kahpelik olur.

Lânet, elbet daha hafif olurdu

Misal mi istiyorsunuz? İşte son hükümdarımız Vahdettin: Memleket düşman çizmeleri altında iken, millî zaferi temin edenlere hesap vermekten korktuğu için kaçmıştı. Nasıl olsa bir gün toprak olacak olan vücudü, yaban illerinde gömüleceğine, başı vatan hudutları içinde vurulsaydı, ona karşı besliyeceğimiz kin hiç şüphe yok daha hafif olurdu. Memleketi düşmana teslim ettikten sonra milletile beraber zulme katlanmasını bilmiyen hükümdarın âkıbeti, lânet yemektir.

Aziz Elmısrînin kaçışı

Bu mütalealarıı, Aziz Elmısrînin kaçışı dolayısile ileri sürüyoruz. Gerçi Mısırın Genelkurmay Başkanı memleketini düşmana teslim ettikten sonra kaçmadı ama, düşmana iltihak için yurdunu terketti.

Niçin mi? Zira bazı insanlarda post ihtirası vatan aşkının üstündedir. Zira kâzip ve ayakları alçıdan bir tahtı milletin kalbindeki mütevazı köşeye tercih ederler.

Kabahat kimde?

Bu adamlar dün başkasına hizmet ederlerdi. Bugün başka bir devletin tâbiiyetindedirler. Yarın da yine başka bir devlete uşak olurlar.

Kabahat kimde?

Ona o mevkii veren millette değil mi? Kim ne derse desin, bazı beylik hükümler var ki dünya durdukça ayakta kalıyor ve kaillerini yaşatıyor.

Montesquieu haklıdır, zira Mısır halkı bu idam mahkûmunu başına çıkarmamış olsaydı, o da bu hiçbir suretle tavsif edilemiyecek olan hareketi yapamazdı.

C. B.

BORSA

20 - 5 - 941 muamelesi

Londra	1 Sterlin	5.24
Nevyork	100 Dolar	132 20
Cenevre	100 İsv. Fr.	30 —
Atina	100 Drahmi	0.9975
Madrit	100 Peçeta	12.9375
Yokoha.	100 Yen	31 1375
Stokhol.	100 isveç kr	30. 745

ESHAM VE TAHVİLÂT

İkramiyeli yüzde 5 1938	19.15
Yani yüzde 5 İkramiyeli 1933	—.—
Sivas - Erzurum 1	—.—
" " 2	—.—
" " 3	—.—
" " 4	—.—
" " 5	—.—
" " 6	—.—
" " 7	—.—
AnadoluD.yolu yüzde60 hisse	—.—
Anadolu Demiryolu III	—.—
Türk borcu I, II, III	—.—
İttihat Değirmencilik	—.—
T. C. Merkez Bankası	—.—
Türkiye İş Bankası hamiline	—.—

Borsa harici altın fiyatları

Reşadiye	27 Lira 40 Kr.
Kalın Beşibirlik	116 " — "
Külçe altın gramı	3 " 46 "

Tasviri Efkâr

Nüshası (5) Kuruştur

Abone Şeraiti	Türkiye için	Hariç için
Senelik	1400 Kr.	2700 Kr.
Altı aylık	750 »	1450 »
Üç aylık	400 »	800 »
Bir aylık	150 »	yoktur.

DİKKAT:
Dercolunmıyan evrak iade olunmaz.

SON HABERLER

Toprak mahsulleri ofisi kanununda tadilât yapılıyor

Ankara, 20 (Hususî muhabirimizden telefonla) — Toprak Mahsulleri Ofisi Kanununun bazı maddelerini tadil eden lâyiha Büyük Millet Meclisine gelmiştir. Bu kanun ham afyonların tamamen Ofis tarafından mübayaasını mecburî kılan hükümleri ihtiva etmektedir.

Ham afyon ticaretinin memleket içinde servet olmasında amelî bir fayda görülmemektedir.

Toprak Mahsulleri Ofisi, bugün doğrudan doğruya müstahsilin malını alabilecek teşkilâta malik bulunduğundan, mezkûr kanunun tatbikı kolay olacaktır.

Lâyihanın bir maddesine göre afyon kaçakçılığına iştirak eden memurlarla ham afyonu memleket haricine çıkaranlar ağır ceza göreceklerdir.

Danimarkalı Kâşif William Landbeck vefat etti

Âlim, 50,000 sinekten müteşekkil bir kolleksiyon miras bıraktı

Kopenhag, 20 (A.A.) — Stefani ajansından:

Maruf Danimarkalı kâşiflerden William Landbeck, vefat etmiştir. Müteveffanın bıraktığı yegâne miras, bugün dünyanın bütün memleketlerinden toplanmış olduğu 50.000 sinekten müteşekkil kolleksiyondur.

Polonya kuvvetleri artıyor

Kanadada iki Polonya kolordusu kuruluyor

Londra, 20 (A.A.) — Polonya Başvekili General Sikorski, Amerika ve Kanadaya yaptığı son seyahat hakkındaki intibalarını gazetecilere bildirerek demiştir ki:

«— Roosevelt ve Amerika, kat'î bir tedbir almak üzeredirler. Tarihî karar yaklaşıyor. Roosevelt yalnız kendi memleketinde değil, bütün dünyanın mukadderatı üzerine hâkim olan bir şahsiyettir. Roosevelt dünyanın hürriyeti için açtığı muazzam mücadeleden dolayı Churchill'e ve İngiliz milletine karşı büyük bir sempati duymaktadır.»

General Sikorski sözlerine şunları ilâve etmiştir:

«— Seyahatimin neticelerinden biri olarak Okyanusun diğer sahillerinden gelecek gönüllülerle bu sene Polonya kuvvetleri artmış bulunacaktır. Kanadada birinci askerî talim merkezi kurulmuştur. Gelecek sene ikinci Polonya Kolordusu teşkil edilecektir.

Amerika ve Kanada hükûmetlerinin mümessillerile yaptığım konuşmalardan ve Amerikada yerleşmiş bulunan Polonyalılarla temaslarımdan tamamile memnunum.»

Matsuoka nezleden muztaripmiş

Amerika

Çin - Japon sulhü için tavassuta taraftar değil

Tokyo, 20 (A.A.) — D.N.B. bildiriyor:

Bugünkü gazeteciler toplantısının başlangıcında, ecnebi muhabirler suallerini sormıya başlamadan evvel Japon hükûmetinin merkezî istihbarat ofisi sözcüsü gazetecilerden kendisine zor sualler sorulmamasını rica etmiş ve müşkül suallere cevap verebilecek vaziyette bulunmadığını söylemiştir. Bunun üzerine sözcüden Matsuoka ile Birleşik Amerika Devletleri Büyük Elçisi Grew arasında dün yapılan mülâkata dair tafsilât vermesi rica edilmiştir. Japon mümessili de mevzuubahs mülâkatın hususî bir ziyaretten ibaret olduğu cevabını vermiş ve Grewin Matsuokaya bir nezle ilâcı verdiğini söyliyerek Japon Hariciye Nazırının Avrupa seyahatinden döneliberi nezleden muztarip bulunduğunu ilâve etmiştir.

Amerika ve Çin - Japon ihtilâfı

Londra, 20 (A.A.) — Afi ajansının Hong-Kongdaki muhabiri bildiriyor:

Amerikanın Çinde Büyük Elçisi Gauss, Birleşik Amerikanın Japon talebi üzerine Çin - Japon ihtilâfında tavassutunu teklif edeceği hakkında Moskovanın Pravda gazetesi tarafından neşredilen Nevyork haberini hayretle karşılamıştır. Gauss, böyle bir tasavvurdan katiyen haberi olmadığını ve buna hiçbir kıymet vermediğini bildirmiştir. Keza Hong-Kongun Çin mahfilleri de böyle bir tasavvurdan katiyen malûmatı olmadığını söylüyorlar. Esasen müşahitler Japonyanın bu hususta Amerikaya yanaşmış olmasının ihtimal dahilinde olmadığını, zira Hariciye Nezaretinin kat'î bir Çin taraftarı siyaset takip etmekte bulunduğunu bildirmektedirler.

Duçe Japon askerî heyetini kabul etti

Roma, 20 (A.A.) — Mussolini Japon deniz ve ordu heyetlerini kabul etmiştir. İtalyan ordusu Genelkurmay Başkanı General Cavallero ile İtalyan Harbiye Müsteşarı da mülâkat esnasında hazır bulunmuşlardır. Japon heyeti reisi General Yomoşita, Mussolini'ye bir heykel hediye ve Japon Harbiye Nazırı ile Genelkurmay Başkanının birer mesajını tevdi etmiştir.

Günün mevzuu

Şattülarap limanının askerî ehemmiyeti

Basra, eski zamanlarda olduğu gibi bugün de büyük bir ehemmiyeti haiz şarkın en işlek ve en modern ticaret limanlarından biridir.

Muharrem Feyzi Togay

Irak meselesi İngilizlerin 23 nisanda Şattülarapta Irak ülkesinin yegâne bahrî mahreci Basraya Irak devleti topraklarından transit olarak geçmek üzere çıkarmış oldukları askerî kıtalar henüz memleketi terketmemişken yeniden mezkûr limana asker çıkarmış olmalarından çıkmıştır.

Evvelki İngiliz kuvvetleri Rutba hava meydanının hâkim bulunduğu çöl yolundan Maverayı Erdün ve Filistin tarafına gidecekleri yerde müstahkem bir kale haline getirilen ve bir buçuk milyon İngiliz lirasına mal olan Habbaniye hava karargâhında yerleşmişlerdir.

Irak hükûmeti protesto ederek aradaki anlaşmaların ahkâmına dayanan hukukunu lüzumu halinde kuvvetle müdafaa edeceğine şüphe bırakmadığı zaman İngilizler gerek Habbaniye, gerek diğer hava meydanlarında ve Irak beldelerinde yaşıyan binlerce İngiliz ailesini erkekleri kalmak üzere Amerikadan getirilmiş bulunan büyük nakliye tayyarelerile Hindistana taşımışlardır. Bu suretle Irakta yalnız eli silâh tutan İngilizlerle ihraç edilen İngiliz kuvvetleri kalmıştır. Bunların arasında bir hayli Hintli asker varsa da bunlara belki pek itimat edilmemektedir.

Fakat İngilizler Iraktaki kuvvetlerile Hindistan arasındaki muvasala hattının havaya münhasır kalmasını tehlikeli bulmuşlardır. Bilhassa Alman hava kuvvetlerinin Irak hükûmetinin imdadına yetişip buradaki Irak ordusuna ait muhtelif hava meydanlarına yerleşmeleri üzerine Iraktaki İngiliz kuvvetlerinin Hindistan ile olan hava muvasala yolunun eski emniyeti az çok sekteye maruz kalmış bulunuyor. Bunun için İngilizler bir de bahrî muvasala yolu temin etmek istemişler ve bu maksatla Fıratla Diclenin birleşmesinden hasıl olan Şattülarabın sularını emniyet altına almayı tasmim etmişlerdir.

Şattülârabın ağzına hâkim olup Osmanlı imparatorluğu devrinde Bağdat demiryolu projesi münasebetile İngiltere ile birçok münazaalara sebep olan (Fav) İngilizler tarafından işgal edilmiştir. Irak ordusu bir gün tecrit edilmiş bir hale düşmemesi için Basranın cenubunda askerî kıtalar bulundurmadığından (Fav) da ve Şattülarabın aşağısındaki diğer noktalarda yalnız jandarma müfrezleri bulundurmaktaydı. Bunun için (Fav) ın işgalinde İngiliz donanmasının silâhendazları ciddî bir mukavemete tesadüf etmemişlerdir.

Bu münasebetle Şattülârabın ehemmiyeti ve bahusus adı «Basra liman idaresi» olup hakikatte bütün Şattülârabın sahil ve sularını elinde bulunduran müessesenin tarihi ve faaliyeti hakkında bazı malûmat vermeyi faydalı bulduk.

Bu malûmat, Irakta olup biten askerî işleri tenvire hizmet edecektir.

Şattülârabın denize mahrecinden Basranın şimalindeki nehri Ömere kadar yüz millik mesafe ve ayni zamanda Basradaki bütün dok, rıhtım, iskele ve antrepolar ve bütün hava limanı «Basra limanı direktörlüğü» namını taşıyan hususî bir idareye tâbidir. Bu idareye tâbi yerlerin mesahası 2000 İngiliz dönümü teşkil eder. İki buçuk dönüm bir hektar eder.

Irak hükûmeti namına hareket eden ve İngiliz sermayesi ve memurları tarafından idare dilen bu müessese, hakikat halde hükûmet içinde hükûmet denilecek kadar geniş salâhiyet sahibidir.

Basranın kendisi şarkın Venediği sayılmaktadır. Çünkü birçok kanalları vardır. Kanallar kesif hurma ormanları içinden geçtiğinden hakikatte Avrupadaki Venediğe letafeti ve cazibesi itibarile kat kat faiktir.

Basra ikinci Halife Ömer tarafından İrana karşı yapılan askerî harekâtta bir karargâhtı. Irakın aşağı kısmına ve denize mahrecine hâkim olmak için bu askerî mevki tesis edilmiştir. Havasının iyi olması da bu intihapta mühim bir âmil olmuştur. muahharen bu askerî karargâh gayet mamur bir şark beldesi halini almış ve islâm âleminin irfan ocaklarından birini teşkil etmiştir. Basra yüzlerce filozof, şair, müverrih ve ilâhiyatçı yetiştirmiştir.

Abbasîler zamanında Basra limanı, Çin ve Hindistan dahil olduğu halde, bütün şark ülkelerinden geln gemilerle daima dolu olurdu.

Abbasî hilâfetinin inhitatı ile Basra da tedricen ehemmiyetini kaybetmiştir.

On beşinci asırda Osmanlı idaresi altına girmiştir. Birçok seneler ehemmiyetini kaybettikten sonra on dokuzuncu asrın sonlarına doğru tekrar bütün Irakın yegâne ihracat ve ithalât iskelesi olmuştur.

Geçen umumî harpte İngilizler Irakı işgal için Basrayı ihraç mahalli ve üssülhareke olarak kullanmışlardır. Burada milyonlarca askeri ihraç etmek ve bunlara mühimmat ve erzak yetiştirmek için limanı İngiliz askerî idaresi dünyanın en mükemmel limanlarından biri haline getirmiştir.

Irak müstakil olduktan sonra Basradaki İngiliz askerî idaresinin sermayesine ve idaresine dokunulmamıştır.

Asıl Basra şehri şimdi Ezher deresi boyunda olup asıl Şattülaraptan üç mil garptadır.

Derenin ağzında Ezher namını taşıyan mahalde ecnebi ve yerli ticarethaneler bulunuyor. Basranın bütün nüfusu doksan bine yakındır. Hemen hepsi Arap olup bir kaç yabancı kolonisi vardır.

Şattülârabın ağzındaki sığlıklar kıdemden fazla su çekmiş olduğundan gemiler Basraya kadar gidemiyorlardı. Şimdi ise büyük yolcu vapurları da serbestçe Basraya kadar gelmektedir. Çünkü sığlıklar mütemadiyen liman idaresi tarafından temizlenmektedir.

Liman idaresi müstakil olduğundan varidatına Irak hükûmeti vazıyed edememektedir.

İngiltere hazinesinin masrafları ve sermayeleri itfa edilinceye kadar bu idarenin istiklâlini muhafaza edeceği hakkında 1930 muahedesine bir kayıt konulmuştur.

Fakat kanunen nazarî olarak limanın bütün emlâki Irak hükûmetine ait sayılmaktadır.

İngiltere hükûmeti Basra limanı tesisatı için 540874 sterlin sermaye vazetmişti. Limanın iradile şimdiye kadar bunun beşte üçü ödenmiştir.

Basra limanı ilk defa Bağdat demiryolu projesi münasebetile ıslah edilmiştir.

Bu hat için malzeme getiren Alman vapurlarının Basraya kadar gelmeleri temin olunmuştur. Basra liman direktörlüğünün malî, ticarî, idarî olarak muhtelif şubeleri olduğu gibi hususî zabıtası da vardır. İran, Türkiye, Suriyeye, Maverayı Erdüne gidecek mallar için de bir transit mıntakası vardır.

Limanın hububat siloları da vardır. İran petrolleri boru hattile Şattülârabın şark sahilindeki Abadan iskelesine getirilmektedir. Burada dünyanın en mükemmel ve modern petrol tasfiye tesisatı vardır.

Vaktile bu iskeleye büyük vapurlar gelemiyordu. Basra liman idaresi buraya kadar 300 kıdem genişliğinde ve 35 kıdem derinliğinde bir seyrisefain kanalı açmıştır. Yâni nehrin sığlıkları tarak gemilerile temizlenmiştir.

Vaktile mavnalarla yüz mil uzaktaki nehrin ağzındaki vapurlara götürülen İran petrolleri şimdi (Abadan) ın Büyük Okyanus vapurlarına tahmil edilmektedir. Liman idaresinin hududu Basra limanının 21 mil şimalindeki Nehri Ömere kadar uzamaktadır.

Cenuben (Fav) ın ötesine kadar imtidat etmektedir. (Fav) ın 16 mil cenubundaki sığlık vaktile seyrisefaini işkâl ediyordu. Liman idaresi bunu tarakla bertaraf etmiştir.

Basra liman idaresinin tarak vapurlarından, muhafaza gemilerinden ve diğer muhtelif hizmetlere mahsus sefainden müteşekkil bir filotillâsı vardır.

Yalnız 1935 senesinde tarak gemileri (Fav) ın cenubunda ve şimalinde, Abadan önünde Muhammerede 134,790,890 ton kum temizlemiş ve nakletmiştir.

Basra liman idaresi bütün Şattülârap boyunda ve ağzında işaret şamandıraları bulundurmaktadır.

Herkes (Fav) ın 24 mil cenubundan itibaren liman idaresinden kılavuz almıya mecburdur. Halihazırda Şattülarabın vapurlar için kabili seyrüsefer kanallarının derinliği 30 ilâ 60 kıdem arasındadır.

Senede 7,000,000 ton İran petrolünün harice gönderilmesine vasıta olan Abadan limanının kontrolü de Basra limanına aittir. Hükümranlık hakları hakkında Irakla İran arasında çıkmış olan eski bir ihtilâf ahiren dostane bir surette halledilmiştir. Abadanda on vapur birden petrol alabilmektedir.

(Fav) ın 44 mil şimalindeki Horram Şehir dahi bir iskele olup büyük vapurlar burada mavnalarla mal alıp vermektedir.

Basranın ticaret limanı Marcil (Fav) ın altmış dört mil şimalindedir. Burada Okyanus vapurlarının girmesine müsait on iki dok vardır. Bütün modern teçhizatı haizdir.

Basranın 17 mil şimalinde ve (Fav) dan 85 mil yukarıdakı Nehri Ömer Harbi umumîde İngiliz Irak ordusunun bir harp limanı idi. Şimdi ise bütün ticaret ve nakliyatın (Marcil) de temerküz etmiş olmasından ehemmiyetini kaybetmiştir.

Marcil asıl Basradan membaa doğru beş mil uzaktadır. Buradaki bütün mıntaka, depolar ve zabıta liman idaresi elindedir. Bu mıntakanın mesahası 1500 İngilz dönümüdür. On iki büyük vapur birden yanaşabilmektedir.

Transit mıntakasındaki antrepolar 230000 kadem murabbaı araziyi kaplamaktadır. Siloları 200000 ton hububat almaktadır.

Kerkük petrollerini Akdenize iki yoldan akıtan boru hatlarının malzemesinin ekserisi Basra limanı vasıtasile hariçten celbedilmiştir.

1935 senesinde Basra limanına bine yakın vapur gelmiştir. Bunların hacimleri mecmuu 5,368,819 tondur. Yedi seyrisefain hattı Basraya vapur işletmektedir.

Muhtelif Arap memleketleri sahillerine mal taşıyan binlerce yelkenli ve motörlü gemileri Basraya gelmektedir.

Dünyanın en büyük hurma müstahsilı memleket Basradır. Binlerce kanal hurmalıkları ıska etmektedir. Altı binden fazla Arap gemisi bu hurmaları bilhassa şark memleketlerine dağıtmaktadır.

Basra limanı Irak demiryollarının müntehası olduğundan memleketin bu ihracatı burada temerküz ediyor.

Basranın mükemmel bir tersanesi olup idarenin gemilerini ve tamire muhtaç yabancı gemileri tamir etmektedir. İdarenin büyük bir elektrik fabrikası ve içme su tesisatı vardır.

Basranın eski hava limanı buradan hayli uzakta ve ücra bir yer olan Şeybedeydi. Şimdi silolarla Marcil arasında gayet mükemmel bir modern hava limanı tesis edilmiştir.

Basranın bir mil şimalinde ve sağ sahilinde deniz tayyarelerine mahsus bir liman vücude getirilmiştir.

Velhasıl Basra liman idaresi bir hükûmet teşkilâtı kadar teknik ve idarî mekanizmayı haiz muazzam bir müessesedir. Bunun sayesinde İngiltere kolaylıkla Basraya büyük kuvvetler ihraç etmiştir.

Irak hükûmeti de burasının ehemmiyetini takdir ettiğinden büyük kuvvetlerle Basra limanı mıntakasını da muhasara çemberi içinde bulundurmaktadır.

Muharrem Feyzi TOGAY

Büyük Millet Meclisi

Ankara, 20 (Hususî muhabirimizden telefonla) — Büyük Millet Meclisi yarın (bugün) toplanacaktır. Birinci müzakereleri yapılmış olan Askerî muhakeme Usulü Kanununa ek kanun lâyihası, dahiliye memurlarından bir kısmının tahdidi sinlerine dair olan kanunun tadili hakkındaki lâyiha, ordu subaylar heyetinin terfiine ait kanunun tadili hakkındaki lâyiha, İnhisarlar Umum Müdürlüğü yeni teşkilât kanunu ve Hariciye Vekâleti teşkilâtı hakkındaki kanuna ek lâyihaların ikinci müzakereleri yapılacaktır.

Bunlardan başka, Meclisin yine yarınki (bugünkü) toplantısında Diyarbakır istasyonundan Irak ve İran hudutlarına kadar yapılacak demiryollarının ikmali için istikraz akdine dair lâyiha ile, şeker ve glikozdan alınan istihlâk vergisinin arttırılması hakkındaki kanun lâyihası ve tasarruf bonoları ihracına dair kanunun ilk müzakereleri yapılacaktır.

KÂH dünden bugünden

Kâğıdın tarihçesi

— 1 —

Server İskit

Medeniyetin esas bayrağı, ilmin en lüzumlu baş unsuru kâğıt, icadından sonra ilimleri yayarak insanlara en faydalı yardımı yapmış bir maddedir. O kadar ki, ileri giderek matbaadan da daha lüzumlu diyebileceğim. Çünkü onsuz matbaa bir külçe demirden başka nedir ki...

Yazının icadından evvel resimlerle, sonraları yazı ile insanların düşüncelerini tesbit edeceği bir satıh lâzımdı. İlk insanlar resimleri düz taşlara ve kemiklere yaptılar. Bilâhare pişmiş toprak satıhlarında bu ihtiyaçların tatminini düşündüler. Tahtalar da bu hususta insanların işine yaradı.

Beşeriyetin bugünkü kâğıt gibi bir yazı sathı elde etmesi papirusla başlar. Papirus, Nil bataklıklarında yetişen bir nevi nebattır. Bunun lifî olan sakları şerit halinde kesilerek biribirlerine yapıştırılmak suretile elde edilen sathını, kâğıdın ceddi addedebiliriz. Bunun tarihini milâddan dört bin sene evveline çıkaranlar vardır.

Mısırın papirus ihracını menetmesi, büyük ve kuvvetli bir harsa malik bulunan Bergamalılara koyun ve dana derisinden bir yazı safihası elde ettirdi. Buna Bergama adından, değişme olarak parşömen demekteyiz.

İnce elyafın keçeleştirilmesi suretile elde edilen kâğıdın ceddini milâddan yüz beş sene evvel Çinliler keşfetti. Bu, Çin kenevirinden mamul paçavralardan ve Çinde yetişen bazı nebattan yapılıyordu. Çinde dahi pek ağır yayılan bu iş, Çinlilerin sanat sırrını saklamaları yüzünden Çin haricine çıkmamış ve ancak milâddan altı yüz sene sonra Karaya ve oradan da Japonyaya geçebilmiştir.

Milâdî yedi yüz elli bir tarihinde Semerkandlılarla Çinliler arasındaki bir harp neticesi, iki kâğıt sanatkârı Çinlinin esareti üzerine, Semerkandlılar Çin usulü kâğıt imalini tatbika başladılar ve ismini aynen «kagat» koydular. Bu «kagat» kelimesini bilâhare İraniler «kağez» ve araplar da «elkâğez», yahut «elkâğıt» şeklinde alıp kullandılar.

Halbuki Semerkandde esasen ipek kozasından kâğıt yapılıyordu ve bu işe milâdın altı yüz elli ikinci senesinde başlanmıştı.

Kâğıt imaline Bağdat da milâddan sonra 791 de başladı ve on beşinci asra kadar devam etti. Onuncu asırda Şam kâğıtları Avrupada pek makbuldü. Dokuz yüz tarihinde Kahireye, bin yüzde Fasa gitti. Endülüste ilk fabrika 1144 - 1154 seneleri arasında kuruldu. Bütün bu fabrikalarda iptidaî madde olarak paçavra, halat ve ip eskileri kullanılıyordu.

Castille ve Aragon krallıklarının kâğıt imalini Endülüslülerden öğrenip tatbik etmeleri için bir asır geçti. İspanyadan İtalyaya geçmesi 1268 tarihindedir. O zaman İtalya yarımadası üzerinde bulunan küçük hükûmetler biribirinden görerek bu işe özendiler ve hayli ileriye gittiler. Hattâ o kadar ki Almanya, Fransa, Avusturya ve Yakınşarka külliyetli ihracat yaptılar.

Kâğıt sanayiinin Fransaya ve Almanyaya giriş tarihi on dördüncü asırdır. İsviçre, Belçika ve İngilterede de on beşinci, Danimarka ve Felemenkte on altıncı ve Norveçte de on yedinci asırda yerleşmiştir. Amerikada teessüsü tarihi 1690, Rusyada 1712 dir.

Bütün bu imalât da mensucat parçalarından yapılıyor ve bu iptidaî maddeleri bulmakta müşkülât çekiliyordu. Tezgâhlar çok adam istiyordu. Elde edilen kâğıt da mahdut ebadda idi.

Nicolas Louis Robert adlı bir Fransız 1798 de bir kâğıt makinesi keşfetti. Bu makine işçi adedinden ihtisar yapıyor ve kâğıt kıtasını istenildiği kadar uzatıyordu. Bu, bugünkü muazzam kâğıt makinelerinin esasını teşkil etmiştir. Fransız mucidin makinesi yarım asır zarfında pek çok memleketlerde taammüm ve hattâ tekemmül etti.

Matbaanın on beşinci asır ortalarında icat ve müteakıben Avrupada taammümü kâğıda olan ihtiyacı arttırıyor, buna mukabil mensucat eskisinden ibaret olan kâğıt maddei iptidaiyesi ihtiyaca kâfi gelmiyordu. On sekizinci asrın başından beri nebatlardan kâğıt imali için araştırmalar ve tecrübeler başladı. Nihayet 1840 tarihinde Silezyada Friedrich Gottlob Keller adlı biri, bir tesadüf neticesinde ağaçtan mihanikî bir

SERVER İSKİT

(Lûtfen sahifeyi çeviriniz)

Hikâye — Ağacın tepesindeki domuz —

Hans Otto Henel'den çeviren: **Nuri Akgün**

İki dirhem bir çekirdek denecek kadar şık giyinmiş köy caddesinden geçen avcıyı artık bütün köylü tanıyordu. Yakındaki kasabada oturan bu adam, hafta sonu tatili olunca kuşanır, derhal ava çıkardı. Üzerindeki silâhları görenler onun vahşi hayvanlarla dolu hattı üstüva ormanlarında avlanmıya gittiğini zannederdi. Fakat bu techizata bakıp da onun tavşan ve karaca peşinden koştuğunu ve en nihayet bir yaban domuzile cenkleşeceğini kestirmek pek kolay bir şey değildi.

Onun köy caddesinde görünmesile beraber köylüler hemen birbirine göz kırpmıya başlarlardı. Fakat, o kibirli bir adam da değildi. Oldukça iyi ateş ederdi. Sonra herhalde bir tavşanı bir yaban kedisinden farkedecek kadar avcılıkta bilgisi de vardı. Zaten böyle olmasa «av müsaadesi» alamazdı. Bu adamın yalnız bir kusuru vardı. O da çok geveze olmasıydı. Bari anlattığı şeyler tatlı av hikâyeleri olsa... Hayır!

O büsbütün başka şeyler anlatıyor; ince ve karışık nükteleri, kitapta yazılı olduğu gibi, aynen tekrarlıyordu.

Bundan ise bir oduncunun, yahut da basit bir çiftçinin tabiî hiçbir şey anladığı yoktu.

Pazar günü öğle vakti idi. Avcı, köy lokantasında oturmuş, öğle yemeğini yiyordu. Oturuşunda, sanki kapıdan girecek bir kaplanı pusuda bekliyen bir adamın hali vardı. Fakat bu sırada kapıdan içeriye kaplan değil, kahvecinin oğlu Yörg girdi. Delikanlının heyecanlı bir hali vardı. Şehirli avcıya hiç ehemmiyet vermiyerek köylülere döndü ve heyecanla:

— İnanır mısınız? diye haykırdı. İnanır mısınız? Az evvel «Koru» da bütün yavrularile beraber büyük bir yaban domuzu gördüm.

Köylüler, omuzlarını silktiler. Çünkü koruda bir yaban domuzunun görülmesi yalnız bu defaya mahsus bir şey değildi. Fakat Yörg, ayni heyecanla devam etti:

— Bu, şimdiye kadar gördüğüm domuzlara hiç benzemiyor! Çok tuhaf bir hayvan! Şimdi siz de şaşacak, inanmıyacaksınız. Fakat gözlerimle gördüm. Koskoca domuz, bütün yavrularile beraber, korudaki en büyük meşenin tâ tepesinde yatıyordu.

Köylülerden birisi ağzını açıp bir şeyler söylemek üzere iken şehirli avcı daha evvel davrandı:

— Yanlış görmüş olacaksınız, delikanlı! Böyle şey olmaz, dedi.

Yörg, sakin bir tavırla sordu:

— Neden olamıyormuş?

— Çünkü, evvelâ domuzların ağaçta işi yoktur. Sonra domuz hiçbir zaman tırmanamaz. Biz bütün avcılar hep ayni fikirdeyiz.

Yörg mırıldanmıya başladı:

— Öyleyse affedersiniz. Fakat benim, gözlerime itimadım var, ve ben bu gözlerimle ağacın tepesinde koskocaman bir domuz gördüm.

— Sahi mi? Fakat bu cidden pek enfes bir şey. Eğer doğruysa, bu, yaman bir keşif olur. Eğer bana bu domuzu gösterebilirseniz size ne isterseniz ısmarlarım.

Köylülerden birkaçı seslendi:

— Meselâ ne?

— Meselâ bira. Bir büyük fıçı bira!...

Yörg, işi sağlama bağlamak istiyordu. Hemen sordu:

— Bu akşam mı?

—Evet bu akşam. Fakat birkaç kişi daha bizimle beraber gelmeli... Onlar da «Avcı mecmuası» na yazacağım raporun şahidi olsunlar.

Kahvede oturanların hepsi derhal ayağa kalktı. Köyden çıktıkları zaman kalabalık bir hayli artmıştı. Haber, yıldırım süratile bütün köye ulaşmıştı.

Yörg'ün kılavuzluğile dar patikadan ilerliyerek koruluğa yaklaşıyorlardı. Meşhur avcı, ara sıra ikazlarda bulunmaktan kendini alamıyordu:

— Yavaş! Daha yavaş! Dikkat!

Nihayet hedefe varmışlardı. Büyük meşe ağacı, bütün gövdesile mükemmelen gözüküyordu.

Tabiî daha fazla sokulmak tedbirsizlik olurdu. Zaten buradan her şeyi görmek mümkündü.

Yörg'ün söylediklerinde hakikate aykırı hiçbir şey olmadığı meydanda idi. Çünkü meşe ağacının tepesinde geniş bir yuva gözüküyor ve yuvanın içinde kocaman bir dişi domuz, bütün yavrularile beraber, rahatça yatıyordu.

Şüphesiz, meşe ağacı boylu boyunca yerde uzanmıştı. Çünkü ihtiyar ve çürük ağaç, sonbahar rüzgârlarına daha fazla dayanamamıştı.

O akşam avcı, biradan bir yudum bile tatmadı. Fakat bütün köylü, biranın pek lezzetli olduğu fikrinde müttefikti.

Sonra meşhur avcının çenesini artık bıçak açmıyordu. Onun soğuk nüktelerini dinlemekten kurtulmuş olmaksa, biranın tadını katmerleştiriyordu.